

85

6-76

8.10-282.6

ՄԵՏՆՆԵՐԵՐԸ
ՄԱՆԿԱՆՑ

5

ԵՐԵՆԵԼԿ

22-1202

80

ԵՐԵՆԵԼԿ

Ե-76

uy

ԱՆՈՒՆՈՎ

ԹԵՆԿՈՅԻ ԹԵԳՈՒՀԻԻՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

1840

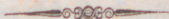

ՆՐԱՆՆԵՐ

ԱՆՈՒՆՈՎ

ԹԱՆԿՈՅԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

ԳԼՈՒԽ ԵՌԱԶԻՆ

Թագուհին ու իր պալատը :

ԼՍԻԱՅԻՆ մէկ ծայրը ընդարձակ տէրութիւն մը կայ որ Շափոն կըսէի, ու շատ կղզիներէ ձեացած է . այս կղզիները գտան 1540ին մէկքանի Փորթուգէզներ , որ փոթորիկով այս կողմերս քշուեր էին : ()դը առողջ ու բարեխառն է , բայց քիչ մը ցուրտ . հողը ընդհանրապէս աղէկ բանեցուցած է . իսկ բերքն է ոսկի , արծաթ , ցորեն , դարի , բրինձ , չայ , և ուրիշ

շատ ծառեր ու բոյսեր որ մեր երկիր-
ները չեն գրաւիր. բնակիչներուն մեծ-
անձնութիւնն ալ խիստ անուանի է :

Աս երևելի երկիրը դանդաղէն ետ-
քը , քրիստոնեայ քարոզիչներուն սիր-
տը վառւեցաւ որ երթան զիրենք կռա-
պաշտութենէ քրիստոնէութիւն դար-
ձնեն :

Աս ընդարձակ տէրութեան զլիա-
ւորը՝ ինքնագլուխ թագաւոր մըն է , որ
Քուպօ կըսէ : Իրմէ զատ Տայիրի
անունով զլիաւոր մըն ալ կայ , որ
միայն հաւատքի բաներուն կըխառնը-
ւի : Քուրմերը Պոնց կըսւին , ու ժողո-
վըրդեան առջևը մեծ պատիւ ունին :
Բայց Քրիստոսի սուրբ եկեղեցին ամ-
մէն դժուարութիւն սիրով յանձն ա-
ռաւ , որ ասանկ զեղեցիկ երկրի մը մէ-
ջէն ալ կռապաշտութիւնը վերցընէ .
ասանկ բանի ձեռք զարնելը շատ դը-
ժուար ու վտանգաւոր է , բայց Աս-
տուծոյ շնորհքը ամէն բան կըգիւրա-
յրնէ :

Ճափոնի կղզիներուն մէջ երևելի

է՛ Նիֆոն կղզին . ասոր իշխանն ալ
Թագաւոր կըսւի , Թէպէտ ինքն ալ
մեծ Թագաւորին հրամանին տակն է :

Քրիստոնէութիւնը սոսանըվեցե-
րորդ դարուն մէջ սկսաւ ծաղկիլ աս
կղզիիս մէջ . Թագաւորը միշտ կու-
սկաշտ մնաց , բայց քրիստոնէից հա-
ւատքին վրայ մեծ համարմունք ունէր ,
ու պատմութիւնը լսել կըսիրէր : Ո-
րովհետեւ ինքը բոլոր աշխարհքիս հա-
րըստութեամբը լեցուած էր , չէր հաս-
կընար որ՝ քանի որ ճշմարտութիւնը
չէ ճանչցած , էն մեծ երջանկութենէն
զուրկ է : Իրեն սրտին մեծ ուրախու-
թեան պատճառն ալ իր Թագուհին էր :
Ասիկայ ամէն արտաքին ձիւքերը ու-
նենալէն ետքը՝ անանկ աղէկ դատ-
մունք , անանկ սուր յիշողութիւն , ու
անանկ պարկեշտ վեհանձնութիւն մըն
ալ ունէր , որ չէ Թէ միայն թանկոյի ,
հասկանալէ բոլոր աշխարհիս Թագու-
հին կրնար ըլլար . ուստի իր հա-
տակներն ալ մեծ սէր ու համարմունք
ունէին վրան :

Աս անուանի թագուհին մինակ կե-
նալ շատ կըսիրէր, և որչափ կըրնար նէ՝
ժողովըդեան մէջ քիչ կըտեսնուէր :
Ատեն ատեն թագաւորը զինքը մեծա-
մեծ հանգէսներու կըտանէր . երբեմն
ալ իշխաններուն հետ տեսնուիլ կու-
տար . բայց թագուհին աւելի կըսիրէր
ելլալ իր պարտէզներուն մէջ քիչ մը
մինակ պըտըտիլ , ու բնութեան դե-
ղեցկութիւններուն վրայ զմայլիլ : Օր
չէր անցնէր որ աղքատներուն ողոր-
մութիւն չիտար , ու իրեն հանգստու-
թենէն խեղճ մարդկանց ալ բաժին չի-
հանէր :

Թագաւորը իր թագուհին առանձ-
նութիւնը գուարճալի ընելու համար ,
իրեն պալատը կարգէ դուրս զարդա-
րանքներով զարդարեր էր . մէջի եղած
հարստութիւնը անպատմելի : Աւրիշ
շատ բաներէն 'ի զատ՝ մէջը կար մէկ
դեղեցիկ պատկերք մը , որուն վրայ
քաշած էր Ասօ քաղաքը ու բոլոր
ճափոնի թագաւորին պալատը : Աս
քաղաքը տասներկու մղոն շրջապատ

ունի : Գրսէն իրեք կարգ բերդի պէս
շինած պատ ունի խրամներով . երրոր-
դին մէջը կրնստի թագաւորը . ան ալ
երկու պզտի ամուր բերդով պատած
է . անոր ետեւը փառաւոր պարտէզ է :
Գանձատուներ պալատին մէկ կողմն է
պղնձէ ծածքով ու երկրթէ դռներով ,
որ կարենայ կրակի դէմ դնել : Իսկ
Նսո քաղաքը թաւալ գետին քովը
շինած է , որ հինգ բերնով նաւահան-
դրատին մէջ կրվազէ : Աս գետին վրայ
կամուրջ մը կայ որ խիստ մեծաշէն է .
և ասոր վրայէն կըչափեն ամմէն տե-
ղի հեռաւորութիւնը : Արսեն թէ աս
պալատը ու քաղաքը մէկքանի ամսը-
ւան մէջ շինւեր լըմնցեր է . որով կի-
մացւի շինել տըւող թագաւորին հա-
րըստութիւնը :

Պատկերքին մէջ քաշւած կերեւնար
մէկ սիրուն դաշտ մը , որուն մէջէն պըզ-
տի պզտի գետեր կանցնէին . բոլոր
դաշտին երեսը տեսակ տեսակ ծառե-
րով զարդարած . դաշտին մէջտեղն
ալ իրեք բաժնւած լեռ մը , որոնց

դիտւիսը ինչւան ամպերը կը հասնէր :

Եւ ինչ որ տակը մեծ լիճ մը կերեւնար , մէջը լեցուն պղտի կղզիներ , ու հապարաւոր ձկներ : Աս լճէն ալ գեղեցիկ գետ մը ելած՝ ծուռ ու մոռ վազուածքով կանոցներ կերթար դէպ ՚ի դուրս : Քաղաքը գետին հանդարտ քալած տեղը շինած էր . էն բարձր լեռան ծայրը կէս կլոր ձևով կերեւնար թաղաւորական պալատը , մէկալ երկուքին վրայ ալ ուրիշ իշխաններուն պալատները կային :

Թաղաւորին պալատը երթալու համար պէտք էր մեծ ու լայն սանդուղէ մը ելլալ՝ որ լեռան քարերը փորելով շինած էր . իսկ լեռան վրայ արհեստով գաշտ մը ձևացուցած ու պալատը հոն շինած էր . պալատին ալ չորս դին յիսուն կանգուն բարձրութեամբ ամուր պատ մը քաշած էր :

Պալատին ներսի փառաւորութիւնն ալ դրսինէն վար չէր մնար : Սանդուղները , սրահները , սենեակները և ամեն զարդերը զարմանալի մեծագոր-

ծուլթեամբ շինած էին . բայց ամէնէն աւելի աչքի զարնողը բրդաձև շէնքն էր եօթը կարգ շինած՝ Չինու ճարտարապետութեամբ : Ամէն մէկ կարգը մէյմէկ ծածք ունէր՝ մէյմէկ գոյն ներկած . անանկ որ արևուն լոյսը շէնքին վրայ զարկած ատենը ծիրանի դօտիի պէս կը փալիւրէր : Աս բուրդին վրայի ծայրը կապոյտ գունտ մը կար ոսկեզօծ զարդերով զարդարած . անանկ կը փայլէր աս գունտը՝ որ մարդ վրան հազիւ կըրնար նայիլ . բայց նայելով ալ չէր կըշտանար :

Աս պատկերքին վրայ շատ անգամ թագուհին կընայէր ու կը զմայլէր , և մտքովը երանի կուտար ան պալատին մէջ բնակող թագուհիին : Բայց բոլոր աս ունեցած հարստութիւնները թագուհիին ազնիւ սիրտը չէին կըրնար կըշտացընել . կը տեսնար որ իր սիրտը ուրիշ բանի մըն ալ կը փափաքի , թէ պէտ ինքն ալ չէր կըրնար հասկըցընել՝ թէ ո՞րն է ան փափաքելի բանը : Ինքը այնչափ երջանիկ էր , ու անով

ալ իր վիճակին վրայ գոհ չէր . ինչու
որ յայտնի կըտեսնար թէ աս աշ-
խարհքիս բարիքը՝ հարստութիւնը մու-
խի պէս կանցնին կերթան , մարդուս
աչքը կըխաբեն , բայց սիրտը չեն կըշ-
տացընէր : Այսչափ միայն աղէկ հաս-
կըցեր էր որ աշխարհքիս մէջ ամէն
երջանկութենէն վեր է առաքինի ըլ-
լալը , մոլութիւններէն ետ կենալը , և
ուրիշներուն բարիք ընելը . ու բոլոր
սրտանց աս բաներուս ետեւէն կըլլար :

ԳԼՍԻՒ ԵՐԿՐՈՐԴ

Փառաւոր դարձ:

Այս ատենները քրիստոնեայ քարոզիչներուն ջանքը ու գերազանց առաքինութիւնները, ըսկսեր էին բոլոր տէրութեան մէջ տարածուիլ, ու անոնց ըրած հրաշքներուն ձայնը ինչուան թաղութիւններէն հասաւ: Թաղաւորն ալ աս բաներըս ուրիշներէն լսելով կը զարմանար, ու շատ անգամ թաղութիւն հետ ան բաներուն վրայ կը խօսէր. կամայ կամայ շատ մարդ քրիստոնեայ եղան, մանաւանդ հասարակ ժողովներէն: Թաղաւորը տեսաւ որ թաղութիւն մեծ համարմունք ունի քրիստոնէից հաւատքին վրայ, բայց բանի տեղ չի դրաւ. որովհետեւ միտքը դրեր էր թէ անիկայ առանց իր հաւանութեանը բան չընէր:

Իսկ Թագուհին քանի որ կըլատէր քարոզիչներուն աւետարանական քարոզութիւնը ու յայտնի հրաշքները, անդադար անոնց վրայ կըմտածէր, ու ինքնիրեն կըսէր. «Սեր կուռքերը ամենեւին հրաշք չեն դործեր, մեր պոնցիրուն պատմածները սուտումուտ բաներ են ժողովուրդը խաբխրելու համար հնարած. պէտք է մէկ ուրիշ Աստուած մը ըլլայ աս քարէ ու փայտէ կուռքերէն վեր, որուն բոլոր աշխարհք հնազանդին » :

Աս մտածմունքներով քիչ քիչ Թագուհւոյն հոգւոյն աչուրները բացուեցան. սկսաւ ատեն ատեն ցաւազին սրտով աչքերը դէպ 'ի երկինք վերցընել ու հառաչելով ըսել. «Ո՛վ ստեղծող բոլոր աշխարհքիս, երկինք ու երկիր զքեզ կըզովեն, և քու մեծութիւնդ ու ամենակարողութիւնդ կըքարոզեն. ա՛հ, ես ինչո՞ւ զքեզ պիտի չի կարենամ ճանչնալ : Ինծի պէս Թագուհիէ մը շատ աւելի երջանիկ է ան աղքատ կինը՝ որ քու պատուիրան

ներդ կըսորվի, ու քու սորվեցուցած
 սքանչելի հաւատքիդ պատմութիւն
 ները կըլսէ: Այլ, կաղաչեմ, իմ
 փափաքանացս, որով կըփափաքեմ
 ճշմարտութիւնը ճանչնալու, ու դու
 հանէ մտքէս ան ծուռ կարծիքները
 որ ունիմ կուռքերուն վրայ: Իմացու
 ինծի քու ով ըլլալդ, որ կարենամ
 դքեզ պաշտել: Դու քրիստոնէից
 հաւատքը մեծամեծ հրաշքներով աշ-
 խարհքիս չորս դին տարածեցիր,
 ըսել է թէ ան է ճշմարիտ հաւատքը.
 վասն զի դու ստութիւն չես կըրնար
 սիրել, ահա իմ փնտռածս ալ ճշմար-
 տութիւնն է, ու անոր համար կըհա-
 լիմ կըմաշիմ, թէ երբ պիտի կարե-
 նամ փափաքիս հասնիլ, ու աս ան-
 դիւտ գանձը ձեռք ձգել: Եւաւ որ
 մարդս ինչ որ կըրնայ ունենալ աշ-
 խարհքիս մէջ ես ամմէնն ալ ունիմ,
 բայց ամենեւին բան մը չունեցածի
 պէս եմ, ուրեմն թէ որ քրիստոնեայ
 ըլլալովս, կըրնամ աս փափաքիս հաս-
 նիլ, ողորմէ ինծի, ու մի զըկեր զիս

աս շնորհքէն » : Ասոնք կըսէր ու սիրտը ելած կուլար :

Աստուած իր անհուն ողորմութեամբը լսեց Թադուհւոյն աղաչանքը . անանկ շնորհքներ տուաւ իրեն որ քրիստոնէ ըլլալու փափաքը քանի գնաց աւելցաւ : Բայց ամմենէն աւելի յորդորուեցաւ ան գիպուածէն՝ որ Թադաւորը բերնովը պատմեց իրեն :

✱ Տոսամ անունով երեւելի իմաստուն մարդ մը կար , որ Շափոնի ու Չինու բոլոր դպրոցները մտեր ելեր էր , բոլոր տէրութեան մէջ անունը ելած էր . ամմէն կողմերէն մարդիկ կուգային իրեն խորհուրդ հարցընելու . ինչուն Թադաւորներն ու Թադուհիներն իրենց պատիւ կըսեպէին՝ անոր հետ խօսակցութիւն ընելը : Աստուծոյ նախախնամութիւնը այնպէս բերաւ , որ աս մարդը քաղաքը դաուեցաւ . հոն քրիստոնեայ քարոզիչ մը կար , ուղեց Տոսամ անոր հետ խօսիլ . ու մարդուն հոգւոյն վրայ խօսք

բացուեցաւ : Տոսամ սկսաւ ըսել ,
[Թէ մարդուս հոգին անմարմին բան
չէ , ուստի կըրնայ մեռնիլ կամ փճա-
նալ , ու աս ծուռ խօսքը հաստա-
տելու համար մէկմէկէ ծուռ ու ծի-
ծաղական պատճառներ բերաւ : Քա-
րողիչը մէկիկ մէկիկ Տոսամին բե-
րած պատճառներուն դէմ դրամ , ու
վերջը վերջը անանկ ըրաւ՝ որ ան ի-
մաստուն կարծուածը սկսաւ տարա-
կուսիլ իր հաւատքին վրայ : Քարո-
ղիչը աս տեսնելուն պէս սիրտ առաւ ,
ու քրիստոնէութիւնը համարձակ բա-
ցատրեց անոր , ու ան հեթանոս փի-
լիսոփային հոգին վաստըկելու համար ,
դանազան բաներ հարցուց մէկմէկէ
դժուար , անանկ որ՝ խելացի կար-
ծուած մարդուն բերանը ամենեին
խօսք չի մնաց :]

Ասիկայ խելացի ու բարեսիրտ մարդ
ըլլալուն շուտով համոզեցաւ քրիս-
տոնէական հաւատքին ճշմարտու-
թեանը , մէկդի դրաւ իր ծուռ հա-
ւատքը , ճանչցաւ իրեն ճշմարիտ

2954-55

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀՀ ԲԻԲԼԻՈՏԵԿԱ

ստեղծողը, ու ետեւէ ինկաւ քրիստոնէութեան հարկաւոր բաները սորվելու : Քիչ ատենէն ետքը աշխարհքիս ամմէն ունայնութիւնները մէկդի ձգեց մկրտուեցաւ, ու իրեն բարի վարքը օրինակ եղաւ նոր դարձող քրիստոնէներուն :

Մարդ չի կրնար պատմել թէ Տոսամին դառնալը որչափ մարդու փրկութեան պատճառ եղաւ. եօթը ութը հարիւր հոգի որ Տոսամին վարդապետութեանը հաւատացեր էին՝ իրեն քրիստոնեայ ըլլալը տեսնելով, իրենք ալ քրիստոսի դրօշակին տակը մտան : Անոնց պատճառովն ալ օր օրուան վրայ դարձողներն այնչափ շատցան՝ որ քրիստոնէից եկեղեցիները իրենց չէին բաւեր :

Աս բանիս ձայնը մէկէն տարածուեցաւ ամմէն տեղ, ամմէնքը կըսէին թէ, « Տոսամին պէս երևելի իմաստուն մարդն որ բոլոր աշխարհք իր խելքովը կըզարմացընէր, դարձեր քրիստոնեայ եղեր է, ըսել է թէ աշ-

խարհքիս վրայ քրիստոնէից հաւատ-
քին պէս շիտակ ու աղէկ հաւատք
չէ դտած » : Թագաւորը աս բանս
Թադուհւոյն պատմելով տեսաւ որ
անիկայ արդէն ան մտքին վրայ է .
վասն զի Թադուհւոյն երեսին գոյնը
փոխուեցաւ , աչուրները լեցուեցան
ու չի կրցաւ սրտին ցաւը պարտրկել :
Թագաւորը վախնալով որ յանկարծ
վրան հիւանդութիւն մը չի գայ ,
դադրեցուց անկէց ետքը քրիստոնէից
հաւատքին վրայ խօսիլը . ուրիշ պա-
լատականներուն ալ սաստիկ ապրս-
պրրեց որ չըլլայ թէ այնպիսի լուրե-
րով Թադուհւոյն տրտմութեան պատ-
ճառ ըլլան : Արծէր թէ աս կերպով
պիտի խափանէ Աստուծոյ շնորհքին
ուժը : Իրաւցընէ ինչպէս կըրնայ
մարդ Աստուծոյ կամացը դէմ կե-
նալ , որ բոլոր մարդկանց սիրտը
անոր ձեռքն է , ու ինքն ուր որ կու-
ղէ հոն կըդարձնէ :

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԳ

Ճմարիտ բարեկամ :

ԹԱԳՈՒՀԻՈՅՆ Ճմարիտ Աստուածը ճանչնալու փափաքը օր օրի վրայ երթալով կաւենար, ստէպ ստէպ Աստուծոյ աս ջերմեռանդ աղօթքները կրնէր. « Ա՛հ, երբ պիտի հասնիմ սրտիս փափաքած բանին որ դու ես միայն՝ ո՛վ Աստուած քրիստոնէից, բայց ի՞նչպէս և ո՞ւր կըրնամ գտնել զքեզ : Արլսեմ որ Քրիստոս քու որդիդ է, ու Աստուած և մարդ է՝ ու ինքն է որ քու կամքդ սորվեցուցեր է քրիստոնէից : Աս ալ կըհաւտամ աս քու որդւոյդ, ու զինքը ինծի Աստուած կըճանչնամ, կըյուսամ որ զինքը գտնելով զքեզ ալ գտած կըլլամ, ուրեմն ինծի ալ տուր ան շնորհքն՝ որ Տոսամին տուիր : Թէ որ ան մարդը

Ճշմարիտ դտաւ քու սորվեցուցած
հաւատքդ, ես ինչո՞ւ չի կարենամ պի-
տի դտնել. դուն լուսաւորէ ուրեմն
իմ խաւարած աչուրներս ալ։)

Քանի որ ծածկել սկսան իրմէ
ճշմարտութիւնը, թաղուհին ալ աւել-
լի շատցուց աս աղօթքները, ու որ-
չափ որ անոնք զղուշութիւն կրնէին,
որ ամենեւին դիմացը խօսք չիբանան
քրիստոնէից վրայ, ինքը այնչափ կը-
ջանար նոր նոր բաներ իմանալու, ու
միտքը հաստատ դրաւ որ օր մը չէ
նէ օր մը դառնայ քրիստոնեայ ըլլայ,
թէպէտ և մեռնիլ ալ անոր համար
պէտք ըլլայ։

Սիայն թէ ասանկ վտանգաւոր
բանի մէջ խոհեմութիւն ալ պէտք է
բանեցընել կըսէր, որ ուրիշները,
կասկած մը չառնեն մանաւանդ որ
իր ամմէն շարժմունքները դիտող
կար, որ չըլլայ թէ երթայ քրիստո-
նեայ ըլլայ։

Քանի քանի անգամ թաղուհւոյն
մտքէն կանցներ՝ թէ ինչպէս ընէ

որ թագաւորն ալ համոզէ քրիստոնէ ըլլալու, կամ գոնէ իրեն քրիստոնեայ ըլլալուն համար հրաման ուզէ. բայց որ մը անոր բերանը քիչ մը փնտռելուն պէս իմացաւ որ խաբուեր է, ալ մարդիկներէն բոլոր իր յոյսը կտրեց, ու սիրտը սկսաւ աւելի տակնուվրայ ըլլալ:

Օր մը երբոր նստեր Աստուծոյ առջև իր սրտին ցաւերը կըլայտնէր, յանկարծ Աստուած միտքը բան մը ձգեց: Աս իրեն այնպէս էր, ինչպէս թէ մէկ ճամբորդ մը մուտ ատեն ահազին անտառի մէջ ճամբան կորսնցուցած ու տարակուսած ատենը՝ մէյմըն ալ բարերար մարդ մը հանդիպի ու շիտակ ճամբան ցուցընէ իրեն: Միտքը ինկածը աս էր որ, պաշտօնին մէջը մէկ բարեկամ մը ունէր, անոր յայտնեմ ըսաւ իմ միտքս:

Աս բարեկամ ըսածը իշխանի մը խաթուն էր նոյն թագաւորական ցեղէն, որ գրեթէ թագուհւոյն տարեկից էր, ու անոր հետ մեծցած:

Ասոնք մէկ մէկու վրայ սէր ու միաբանութիւն ունէին, մանաւանդ թագուհին մեծ վստահութիւն ունէր իշխանուհւոյն վրայ, ու հետը շատ անգամ սրտակցելով կըխօսէր, ու գրեթէ միշտ քրիստոնէութեան վրայ էր խօսակցութիւննին, և երկուքն ալ համարմունք ունէին քրիստոնէից հաւատքին վրայ:

Ուստի թագուհին օր մը համարձակեցաւ իր բարեկամին սիրտ բանալու, և հասկըցուց թէ քրիստոնեայ ըլլալու մեծ փափաք ունի:

Իշխանուհին աս լսելուն պէս՝ աշխարհք իրեն եղաւ. « Աս ալ որչափ ատեն է որ աս բանիս կըփափագիմ ըսաւ, ես ալ զգուեր եմ մեր կուսպաշտներուն հաւատքէն, ու ինչուան աս օրս միայն դրսուանց կըպաշտէի անոնք, բայց սրտանց մէկ ճշմարիտ Աստուած մը կըպաշտէի »: Աս երկուքին նոյն մտքին վրայ ըլլալնին, անանկ ուրախութիւն մը տուաւ իրենց սրտին, որ մէկմէկու ուսը ինկած

սկսան ուրախութեամբ արցունք թափել ու իրարու սիրտ տալ : Սօսք դրին մէջերնին որ ինչ ընեն չընեն՝ քրիստոնէութեան շնորհքին արժանի ըլլան : Թագուհին աղաչեց իր բարեկամին որ երթայ քարոզիչէ մը տեղեկանայ , թէ քրիստոնէ ըլլալու համար ինչ բան պէտք է , ան ալ երթալու խօսք տուաւ :

Թագուհին սիրտը կեփէր որ ժամ մը առաջ իր փափաքին հասնի , անոր համար աղօթքը ու բարեգործութիւնները աւելի շատցուց : Հատ անգամ իր սենեակը կը քաշուէր , ու իր բարեկամին տուած Յիսուսի պատկերքին դիմացը ինկած , « Բարերար Աստուած , ես քու դրած օրէնքդ թէ՛ պէտ և աղէկ չեմ ճանչնար , դու օգնէ իմ բարեկամիս որ կարենայ իմ փրկութեանս համար աղէկ աշխատիլ , որ ես իր ձեռքովը խալըսիմ իմ մոլորութենէս : Իմ տէրս կուզէ արդեւք ըլլալ իմ երջանկութեանս , բայց աս իշխանուհին կըլուսամ որ անոր ար-

դելքները ցրուէ , ու զիս ճշմարտութեան ճամբան հանէ : Ինչուան աս օրս բարեկամութեան յարդը այսչափ չէի ճանչցած . խօսք կուտամ ահա բոլոր սրտովս քեզի ծառայելու , գքեզ սիրելու , ինչուան որ արժանի ըլլամ մկրտուիլ , ու սուրբ եկեղեցւոյ զաւակ ըլլալ : Ուստի օգնէ ինծի . քու շնորհքովդ ես ամմէն բան կըրնամ ընել , պատրաստ եմ համբերելու ամմէն նեղութեան ինչ որ վրաս դալու ըլլայ : Ըռանց զքեզ ճանչնալու ապրիլս ինծի մահ է : Գիտն որ աղբիւր ես ամենայն բարութեանց . լոյս տուր ինծի ու ցըցուր՝ թէ ինչ ճամբով կըրնամ քեզի դալ » :

ԳՆՈՒՄ ԶՈՐՐՈՐԴ

Մարիամ իշխանուհւոյն մկրտուելը :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ ուր որ ուզէր համարձակ կրրնար երթալ. ուստի ձեռքէն եկած բարիքը կրցածին չափ կրնէր ամմենուն : Հատ անդամ կելէր կերթար քաղաք ու տնանկ աղքատներուն բարիք կրնէր չի կարծած ատեննին : Հետը իր աղախիններէն մէկը առած, ամմէն տեղ կրփնտուէր կրգտնէր խեղճ մարդիկը, ու կրքաջալերէր զիրենք : Բոլոր քաղաքը՝ իր բարեգործութեան անունը ելած էր, թաղաւորն ալ լսելով ըրած աղէկութիւնները, առատ ստակ կուտար իրեն որ ուզածին պէս բանեցրնէ, անկէց ՚ի զատ իրեն ազնուական կերպին համար՝ ինչ որ խնդրէր թաղաւորէն՝ մէկէն հրաման կուտար :

Աս իրեն ստէպ ստէպ դուրս ելլելու առթովը դիւրաւ կըրնար քարոզիչ մը գտնալ, առանց ուրիշի կասկած մը տալու. մանաւանդ որ թագաւորն ալ ան միջոցին հոն չէր :

Վերջապէս մէկ քարոզիչ մը հանդիպեցաւ. տեսածին պէս՝ հասկըցաւ թէ ասիկայ Քրիստոսի ծառայից մէկն է. մտքէն ըսաւ թէ « Աս ամենեւին աս պատկառելի ու սրբակաց կերպը չեմ տեսած մեր պոնցերուն վրայ » : Այսք բացաւ ասոր, ու տեղն ի տեղը պատմեց ինչ որ անցեր էր իրեն ու թագուհւոյն հետ. ու երենց երկուքին ալ քրիստոնէ ըլլալու փափաքը յայտնեց. բոլոր աս բաներս անանկ մէկ պարզսրտութեամբ ու անկեղծութեամբ պատմեց՝ որ քահանային ամենեւին տարակուսելու պատճառ չիմնաց :

Աւստի յանձն առաւ իրեն քրիստոնէութեան օրէնքները սորվեցնելու, ու շատ աշխատանք պէտք չեղաւ : Իշխանուհին թագուհւոյն մէկ քանի

ունեցած տարակոյսներն ալ հարցուց քարոզիչին , և ուշադրութեամբ ու պատկառանքով մտիկ ըրաւ քահանային տուած լուծմունքները : Ետքը ուրախութեամբ լեցուած պալատը դարձաւ , ու բոլոր լսածները իր բարեկամին պատմեց :

Հասաւ իրեն մկրտուելու երջանիկ օրը , ալ անոր սրտին ուրախութիւնը սովորնայ պատմել , անունը Վարիամ դնել տուաւ ու ասանկով ինքզինքը նուիրեց սուրբ Աստուածածնի , իբրեւ առաջին պտուղ ան ցեղին : Սկըրտութենէն ետքը բոլորովին փոխուեցաւ , Քրիստոսի սիրոյն կրակը սրտին մէջ բորբոքեցաւ , ու նոր առաքեալ մը դարձած , սկսաւ ճշմարտութիւնը քարոզել և ուրիշները քրիստոնէութեան դարձնել : Թագուհին ասանկ իրեն յանկարծ փոխուելուն վրայ զարմացած , հարցուց ու իմացաւ պատճառը՝ թէ քրիստոնէութեան շնորհքին ուժն է ասիկայ , ու քանի որ կրտեսնէր իր բարեկամին աս նոր կեր-

սլը , այնչափ աւելի փափաքը կը վա-
ռուէր քրիստոնէից հաւատքը ընդու-
նելու : « Արանի քրիստոնեաներուն ,
կըսէր , որ անանկ հաւատք մը ունին
որ բոլոր առաքինութիւն կը բղխէ :
Ա՛խ , երբ պիտի դայ ան օրը , որ ես
ալ վազեմ իյնամ իմ Քրիստոսիս ոտքը՝
ըսելով , ես ալ քու զաւակդ եմ , որ-
դեզիրդ եմ : Ա՛հ , Սարիամ նայէ ,
ետեւ եղիր որ ժամ մը առաջ իմ
փրկութեանս ալ պատճառ ըլլաս .
բայց ի՞նչպէս ընենք , երջանիկ ես
դուն . ո՛ւր էր թէ ես քու տեղդ ըլ-
լայի . ի՞նչ ուրախութեամբ աս ան-
ցաւոր զարդերս մէկէն վրայէս կը հա-
նէի , ու Յիսուսի տուած սուրբ ան-
արատ զգեստը կը հագնէի » : Ասոնք
ըսելով աղբիւրի պէս արցունք կը թա-
փէր . իր բարեկամն ալ ան միջոցին
կըջանար ձեռքէն եկածին չափ զինքը
մսիթարելու ու խօսք տալու , որ
զինքն ալ շուտով մկրտել տայ :

Սարիամ պահեց իր տուած խօս-
քը , ու կաշխատէր որ ճար մը գտնէ

Թագուհին մկրտել տալու , բայց ասանդին զանձը Թագուհիէն առաջ ուրիշներուն շահելուն պատճառ եղաւ : Սարիամին քարոզութէն Թագուհւոյն սպասաւորներէն շատը յորդորուեցան քրիստոնեայ ըլլալու , ու անոր սուրբ կենցաղավարութիւնէն ալ քրիստոնէ ըլլալու պէտք եղած բաները տեսնալով սորվեցան ու մկրտուեցան , երևելի իշխաններէն մէկն ալ որ միայն հետաքրքրութեան համար դացեր էր ասոնց մկրտուիլը տեսնալու , ճանչցաւ իր մոլորութիւնը ու դարձաւ ինքն ալ քրիստոնէ եղաւ : Աս կերպով Քրիստոսի Թագաւորութիւնը մտաւ տիրեց Թագաւորական պալատին մէջ , որուն վրայ շատ ուրախացան՝ Թէ Սարիամ և Թէ Թագուհին :

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Թագուհւոյն քրիստոնէ ըլլալը:

ԹԱԳՈՒՀԻՆ որչափ որ մէկ կողմանէ կուրախանար Սարիամին հոգիներ վաստըկելուն վրայ, մէկալ կողմանէ ալ այնչափ կըցաւէր, որ չի կրնար ինքն ալ մասնակից ըլլալ անոնց երջանկութեանը: Արդէն աշխարհքիս ամմէն զուարճութիւններէն զզուեր էր. բայց պալատականաց մէջէն նոր դարձած քրիստոնէից ուրախութիւնն ու երջանկութիւնը տեսնելով, աւելի զզուեցաւ ամմէն երկրաւոր փառքէ: Անդադար կուլար կողբար ու սրտին ցաւը քանի կերթար կըշատնար: Սարիամ աս տեսնալով վախցաւ, որ չըլլայ թէ վրան հիւանդութիւն մը գայ. գնաց խօսեցաւ քահանային հետ, թէ ինչ ընեն որ թա-

գուհւոյն սիրտը հանդէպընեն , ու
զինքն ալ եկեղեցւոյ որդի ընեն : Արով-
հետեւ կարելի բան չէր որ քահանան
սլալատը երթայ . ինքը ամմէն պէտք
եղած բանը Մարիամին սորվեցուց ,
ու հրաման տուաւ որ ասոնք թագուհւոյն
հասկըցընէ , ու զինքը մկրտէ :

Մարիամ սիրով և ուրախութեամբ
յանձն առաւ աս վտանգաւոր գործ-
քը , թէպէտեւ զիտէր որ թագաւորը
իմանալու ըլլայ , թէ ան է իր թա-
գուհին զլխէն հանողը , բանը զէշ-
է . բայց Քրիստոսի սէրը ամմէն բան
մոռցընել տուաւ իրեն : Արկիւղածու
թեամբ ու ջերմեռանդութեամբ ինչ-
պէս սորվեցաւ քարոզչէն՝ անանկ ալ
սորվեցուց իր բարեկամին քրիստոնէա-
կան վարդապետութիւնը , ու երբոր
անիկայ չափաւոր կերպով պատրաս-
տուեցաւ , իրեն ըսաւ , թէ վաղը
մկրտութեան խորհուրդը կը կատարեմ
քու վրադ . աս խօսքը թագուհւոյն
սիրտը անսպասմելի ուրախութեամբ
լեցուց :

Արկրորդ օրը թաղուհին սրտանց աղօթքներ ընելէն ետքը ծունկ չոքեցաւ խաչելութեան առջևը փառաւոր սրահի մը մէջ՝ ու ինքզինքը Աստուծոյ նուիրեց : Մարիամ եկաւ քաջալերեց զինքը , ինչպէս որ ապսպրներ էր քահանան , ու ետքը դողդըղալով լեցուց փրկական ջուրը անոր գլխուն վրայ , ու մկրտեց յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ : Ակրտութիւնը ինչ զօրութիւն որ ցըցուցեր էր Մարիամին վրայ , մէկէն թաղուհւոյն վրան ալ երևցուց , վասն զի Հոգւով սրբով լեցուեցաւ , ու եղաւ ճշմարիտ քրիստոնեայ :

Այսպէս հասաւ թաղուհին ան երջանկութեանը , որուն այնչափ ատենէն՝ ի վեր զիշեր ցորեկ լալով ողբալով կը սպասէր . ալ անկէ ետքը Աստուած իրեն էր , ինքն Աստուծոյ : Ունեցած ուրախութիւնը այնչափ մեծ էր որ բերնով չէր կըրնար պատմել : Տրամութիւնն որ պատէր էր իր սիրտը , մէկէն ՚ի մէկ փարատեցաւ , այն

չափ փոխուեցաւ որ տեսնողները կար-
 ծէին , թէ իրաւցընէ նոր աշխարհք
 եկած է : Անունն ալ քահանային խոր-
 հուրդովը գրին Արանեակ , վասն զի
 թէ ուրիշները և թէ ինքը երանի կու-
 տային իրեն , որ այսպիսի մեծ շնորհ-
 քի արժանի եղաւ : « Աս հիմայ չէ
 թէ մինակ պարզ թաղուհի եմ , կը-
 սէր ուրախութեամբ , հապա ինքնա-
 կալին խաթունէն ալ վեր եմ , վասն զի
 երկնից թաղաւորին գուտար եղայ ,
 ու օր մը յաւիտեանս յաւիտենից Աս-
 տուծոյ հետ պիտի վայելեմ ան թա-
 գաւորութիւնը՝ որ անցնելիք չունի :
 Ի՞նչ փոխարէն պիտի ես կարենամ
 ընել ասանկ մէկ մեծ շնորհքի մը .
 բայց եթէ հաւատարմութեամբ իմ
 Փրկչիս ետեւէն երթամ , ու ան առա-
 քինութիւնները որ ինքը կը պատուի-
 րէ սուրբ աւետարանին մէջ՝ կըրցա-
 ծիս չափ կատարելու աշխատիմ , ու
 իմախտերուս հետ պատերազմիմ . ան
 ատենը միայն կըրնամ ըսել՝ թէ ես ալ
 քրիստոնէ եմ : Այլ իմ գլխուս թէ որ

պարտքերս կատարելու անհոգ ըլլամ,
մոռնամ մկրտութեան տեն ըրած խոստ
մունքներս, ու դառնամ նորէն գերի
ըլլամ աս աշխարհքիս, ուսկից յայտնի
հրաժարեցայ: Ասկէց ետքը աշխարհ-
քըս ինծի հետ բան չունի. ասկէ ետքը
ես պիտի գովեմ ու բարեբանեմ ին-
չուն վերջի շունչս զԱստուած՝ որ
զիս խալըսեց մեղքերէս որ վայելեմ
իրեն քաղցր ազատութիւնը: Աշխարհ-
քիս վրայ ես թաղուհի կըսուիմ, բայց
կուզեմ թաղուհի ըլլալ ուրիշ կեր-
պով մը իմացընել. իմ ժողովուրդս
ախտերն են՝ անոնք պէտք կառավա-
րեմ, անոնք պէտք է ծառայեցընեմ,
ու թող չիտամ որ իմ վրաս տիրեն »:

Ետքը Յիսուսի պատկերքին առ-
ջը ինկաւ ու սրտանց պաղատելով
ըսաւ. « Ո՛վ ողորմած Աստուած,
հաստատ պահէ զիս քու շնորհքիդ
մէջ. լուսաւորէ իմ միտքս որ աղէկ
ճանչնամ աս շնորհքին յարդը: Ես
ձեռքէս եկածին չափ խօսք կուտամ
քեզի ծառայելու. ես զիս բոլորովին

քեզի կուտամ, իմ սիրտս միայն զքեզ
սլիտի սիրէ. միտքս միայն զքեզ սլիտի
մտածէ, ձայնս քեզ միայն սլիտի օրհ-
նէ, մարմինս քեզի սուրբ ողջակէզ սլի-
տի ըլլայ. Տէր բարերար, դու ըն-
դունէ իմ զոհս » :

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑՆԵՐՈՐԴ

ՎԷՀԱՆՃՆԱԿԱՆ ԴԻՄԱԼՈՐՈՒԹԻՒՆ :

ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ ԴԻՄԵՆՔ ՈՐ ՄԱՐԻԱՄ ԻՉԽԱՆՈՒՏԻՆ ԹԱԳՈՒՏԻՆ ՄԼԻՐԱԵՆԼէն ետքը , ալ աւելի սիրելի եղաւ Աստուծոյ . ուստի իրեն զօրաւոր շնորհքին ուժովը անանկ վեհանճնական մտածութիւն մը եկաւ իր սրտին , որ բոլոր աշխարհք զարմացուց : Երբոր մէկուն սիրտը Աստուծոյ սիրոյն կրակով վառուած է , որչափ մեծ առաքիւնութիւն ըլլայ շուտով ձեռք կը զարնէ ու կը կատարէ . ասանկ ալ Մարիամ ուխտ ըրաւ Աստուծոյ , որ ինքզինքը բոլորովին անոր նուիրէ , ու մէկդի թողու բոլոր աշխարհային մեծամեծ փառք պատիւ ու զուարճութիւններն որ կըրնար ունենալ : « Ես կոյս մընալ կուզեմ ըսաւ օր մը թագուհւոյն ,

ու բոլորովին զիս Աստուծոյ նուիրել . միտքս ան է որ ասով իրեն աւելի սիրելի ըլլամ . մի կարծեր թէ աս մտածմունքը երեւակայութիւն մըն է . չէ՞ ատանկ չէ . հապա սրտիս մէջ կրակ մը կայ որ զիս կըրորդորէ միայն Յիսուսի հարս ըլլալու » :

Թագուհին առջի բերան չէր զիտեր թէ ինչ զուրցէ , բայց քիչ մը մտածելէն ետեւ հասկըցաւ , թէ ատ Աստուծոյ մասնաւոր ազգեցութիւնն է . « Քեզի ըսաւ ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել , բայց եթէ ուրախակից ըլլալ , և սիրտ տալ որ խոստմունքիդ վրայ հաստատ կենաս , միայն կաղաչեմ որ զիս աղօթքէ չի մոռնաս . վասն զի գիտեմ թէ ինչ որ Աստուծմէ պիտի խնդրեմ նե՛քու ձեռքովդ աւելի շուտով կրնդունիմ » :

Մարիամ Թագուհւոյն քովէն ելելուն պէս , վազեց դնաց մէկէն յարգելի քահանային ալ իմացուց իր միտքը : Սուրբ քահանան խել մը ատեն ափշած մնալէն ետքը ոտք ելաւ քաշուե-

ցաւ մէկ սենեակ մը, ուր որ իր աղօթքը կրնէր . աղաչեց Աստուծոյ որ իրեն լոյս տայ ասանկ դժուար նիւթի մէջ . ետքը դարձաւ եկաւ ու Մարիամին ըսաւ .

« Քու հաստատուն հաւատքիդ վրայ զարմացեր եմ, և յայտնի կը տեսնամ որ Աստուած քեզի համար մեծ բաներ պատրաստեր է . և իր փառքը շատցնելու համար քեզ ձեռք առեր է, ու կուզէ շատ կռապաշտներ քեզմով դարձնել: Ասմիշտ կոյս մնալու դիտաւորութիւնը միաքդ ձգողը Աստուած է . կուզէ որ ուրիշներն ալ զքեզ տեսնալով դիւրաւ դառնան քրիստոնէ ըլլան: Ուստի ես ալ կըրայտնեմ քեզի յանուն Յիսուսի Քրիստոսի, որ աս ուխտը ընել ուզես նէ՝ ես կընդունիմ ու կը հաստատեմ » :

Ան ատենը Մարիամ դողդղալով ելաւ հետը աղօթարան մտաւ . ձեռքերն իրարու վրայ բերաւ, դարձուց աչուրները դէպ 'ի երկինք ու յստակ ձայնով ըրաւ աս փառաւոր երգումը,

Թէ « Աշխարհքիս վրայ Յիսուսէն
զատ ուրիշ փեսայ չունենամ », հրեշ-
տակներն ալ մէկէն գրեցին վերը ան-
մահութեան գրքին մէջ աս Թանկոյի
իշխանութեան խոստմունքը :

Անկէ ետքը մէկէն նայեցաւ որ իր
երջանկութե մէջ հաստատուի , անոր
համար հրաժարեցաւ աշխարհքիս ան-
բաներէն որ իրեն կրնային արդելք մը
ընել . հանեց ծախեց առջի ունեցած
փառաւոր հագուստները , ու առած
ստակը աղքատներուն բաժնեց , ա-
սանկ ըրաւ մնացած զարդերն ալ , ու
հագաւ պարկեշտ միջակ զգեստ մը :

Քաղքին մէջ երբոր լսուեցաւ աս
ուխտը , ամմէնն ալ զարմացան . մա-
նաւանդ ան մեծամեծներն որ իրեն փե-
սայ ըլլալու յոյս ունէին : Մարդ չի-
կար որ չիզուէր աս առաքինական
խոստմունքը . ամմէնը մատով կրցու-
ցրնէին զինքը ու իրարու կըսէին .
« Տեսէք տեսէք Քրիստոսի հարսը .
տեսէք ան մեծ իշխանութիւն , որ իր
Աստուծոյն սիրուն համար ոտքի

տակ առաւ աշխարհքիս փառքն ու մեծութիւնը » :

Ամէնէն աւելի թագուհին իր բարեկամին ըրած ուխտը սկսաւ ինչուան երկինք բարձրացընել, ու սրտին ուրախութիւնը չէր դիտէր թէ ինչ կերպով անոր յայտնէ . « Բու ըրած առաքինութեանդ վարձքը , արդէն աս աշխարհքիս վրայ ալ առատ կերպով կառնես , կըսէր . տուած բարի օրինակովդ չէ թէ միայն նոր դարձողները քրիստոնէութե մէջ կը հաստատես , հապա ուրիշներուն ալ պատճառ կըլլաս քրիստոնեայ ըլլալու : Աւր թողում որ ես չեմ գիտեր ինչպէս շնորհակալ ըլլամ Աստուծոյ , որ ինծի քեզի պէս բարեկամ մը տուաւ որ զիս մոլորութենէ խալըսէ : Աստուած տայ որ մէկմէկէ չիրաժնուինք , ու մեր օրերը առաքինութեամբ ու ջերմեռանդութեամբ անցընենք :

ԳԼՈՒԽ ԵՕԹՅՆԵՐՈՐԴ

Թագաւորին հասնիլը :

() Ը մը Թագուհին ու իր բարեկամը Մարիամ ելան մէկտեղ պալատին մէջ սկսան քիչ մը ժողովալ . և տեսնալով անտառին գեղեցկութիւնը , բոյսերուն աղուորութիւնը , կըզմայլէին ու փառք կուտային Աստուծոյ : Ամէն բան իրենց նոր կերևնար . ինչու որ հողինին իրենց փափաքին հասած էր :

Այժմ ալ յանկարծ ուրախութեան ձայն մը բրդաւ պալատին մէջ , թէ Թագաւորը կուգայ , եկաւ Թագաւորը . և իրաւցընէ ոսկւով ու ազնիւ քարերով զարդարած կառքը որոտալով մը եկաւ մտաւ պալատին բակը . ու բոլոր պալատը ուրախութեան ու նուագարանի ձայներէն կըթնդար :

Թագուհին ու Մարիամը մէկէն թա-
ղաւորին առջէն ելան, ան առենը
բոլոր ձայները կտրեցան : Թագաւո-
րը ինչաւ կառքէն, իշխանները թևը
մտան, ու կարծես թէ Մատուծոյ
պէս կուզէին պաշտել, բայց իրեն
դէմքը որ ուրիշ անդամ ուրախ կըլ-
լար, աս անգամ բոլորովին ժան-
տացեր էր, ու թագուհւոյն երեսն ալ
չէր ուզէր տեսնել : Իսկ երբոր ող-
ջութեամբ դառնալուն վրայ ուրախակ-
ցութիւն ըրաւ թագուհին, թագա-
ւորը սոսկալի ձայնով մը կանչեց ա-
նոր դէմ. « Քաշէ ձայնդ ըսաւ,
աչքս չիտեսնէ դքեզ, գնա նստէ պա-
լատիս մէկ ծայրը, ու քու խաչե-
լեալդ պաշտէ. ես քեզի կըհասկըցը-
նեմ թէ ինչ ըսել է իմ թագաւորու-
թեանս աստուածներն անարդելը » :
Ատքը աչուրները դարձուց Մարիամին
վրայ ու ըսաւ. « Դուն ալ դիմացէս
կորսըվէ, ու շնորհակալ եղիր որ ու-
րիշ մեծ պատիժ մը չեմ տար քեզի
իմ պալատիս մարդիկը խաբելուդ ու

մոլորեցընելուդ համար . դնա՛ թաղուհւ
ւոյն քովը : Ասեցէ՛ք ամմէնքդ ալ , ով
որ հոս չեղած ատենս ուրացաւ մեր
աստուածները , թող մէկդի ձգէ ատ
նոր կրօնքը , չէ՛ նէ ամմէնքդ ալ կտոր
կտոր կընեմ » :

Ո՛վ կըրնայ պատմել , թէ ինչպէս
ամմէնուն սիրտը ահով դողով լեցուե
ցաւ աս դիպուածէս . մտածեցէք ,
հանդարտ ու զուարթ օրէ մը ետքը ,
իրիկունն դէմ յանկարծակի մէկ փո
թորիկ մը մէկ կարկուտ մը կայծակ
ներով պարտէզի մը վրայ իջնայ՝ ջարդէ
կտորէ ամմէն բան տակն ու վրայ ընէ՝
տեսնողներուն սիրտը ինչ կըլլայ . ա
սանկ եղաւ նաև բոլոր ան խեղճ պա
լատականաց սիրտը , երբոր լսեցին
թաղաւորին զուրցած խօսքերը : Ամ
մէն մարդ վախէն կըդողար , որ չըլ
լայ թէ իր գլխուն ալ փորձանք մը դայ .
մէկը չէր համարձակէր թաղաւորին
դիմացը ելլելու , վասն զի գիտէին որ
իր չաստուածներուն եղած նախատա
նաց վրէժը առնելու համար ամմէն չա
րիք կընէ :

Իսկ երկու հարազատ բարեկամները, որ պատրաստ էին Աստուծոյ համար ամմէն բան քաշելու, փոթորիկը ամենեւին բանի տեղ չիղբին. հապա հանգիստ սրտով գլուխնին քաշեցին ելան դացին իրենց տեղը. կարծես թէ մէյմէկ բարձր ու անշարժ կաղնի ծառեր էին, որ փոթորիկը որչափ սաստիկ ալ ըլլայ, իրենց արմատը խախտել չի կրնար: Յիշելով աւետարանին ան խօսքը, որ կըսէ Քրիստոս տէրն մեր, թէ « Առանց իմ հօրս կամացը ձեր գլխէն մազ մըն ալ չեյնար », անխոով սրտով կընայէին թէ ծայրը ուր պիտի երթայ:

Բայց թագաւորը այնչափ բարկացած չէր՝ որչափ որ կըկարծէին: Քաղքին քրմապետը լսելով պալատին մէջի եղածները, մէկէն եկաւ թագաւորին հետ խօսեցաւ, ու խորհուրդ, տուաւ թէ « Թագուհին իր առջի հաւատքը դարձնելու համար մէկ հատիկ ճարը աս է՝ որ չարաչար պատժես զինքը, ըսաւ, ինչուան

խելքը զլուխը դայ, խոնարհի, իր յան-
ցանքը ճանչնայ » : Թագաւորը պա-
տասխան տուաւ, թէ « Խելմը ա-
տեն երեսը չի նայելս ալ բաւական է
զինքը մեղայի բերելու, որ դայ թո-
ղութիւն ուզէ ինծմէ, ըսելով, թէ
պարտաւ գտնուեցայ ու իմ բարեկա-
մէս խաբուեցայ » : Արդէն ալ միտքը
զրեւ էր, թէ զղջալու ըլլայ նէ իրեն
շատ պատիւներ ընէ :

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Երկու բանաորկեալները :

ԼԱՐԱՆԵԱԿՆ ու Սարիամը սիրով և ուրախութեամբ համբերեցին քաշած նեղութիւններնուն, ու շնորհակալ եղան Աստուծոյ, որ զիրենք արժանի ըրաւ այնչափ նեղութիւն քաշելու: «Աս մեր քաշածը բա՞ն մընէ, կըսէր Թագուհին, Վրիստոսի դիմացը, որ մեզի համար մեռնիլ յանձն առաւ: Ո՛ւր էր, թէ Թագաւորը զիս փուշերով սպակէր, ան ատեն համարձակ կըրնայի նայել Յիսուսի վրայ, թէ ես ալ քիչ մը իրեն նմանեցայ:

— Թող կուզէ նէ զմեզ ալ խաչ հանէ, ըսաւ Սարիամն ալ, ան ատեն մենք իրաւցընէ երջանիկ կըլլանք: Վրիստոնէն ոչ երբէք ճշմարիտ քրիստոնեայ կըլլայ, թէ որ նեղութիւն

չիքաշէ : Պէտք ըլլայ նէ արիւննիս
թափենք Քրիստոսի համար , միայն
թէ իրմէ ետ չի կենանք :

— Չէ , չէ , Աստուած պահէ » ,
ըսաւ Նրանեակը :

Թագաւորը կը սպասէր որ երկուքն
ալ դան ոտքն իյնան , ու թողութիւն
ուզեն , բայց տեսնալով թէ եկող
դպրող չիկայ , զղջացաւ հետերնին
այնչափ տաք խօսելուն վրայ , ուստի
մտքէն ըսելով թէ կարելի է որ վա-
խերնէն է չի դալնին , մարդ խրկեց
որ իմացընէ իրենց , թէ թագաւո-
րը պալատին մէջ անանկ հաւատք չու-
ղէր , որ իր կամացը գէմ ըլլայ , ևս
առաւել չի կըրնար թող տալ որ իր
թագուհին ու թագաւորազուն կոյս
մը աս հաւատքին տէր ըլլան : Չի
կըրնար աչք գոցել ան բանին որ իր
պատուոյն կընայի , ինքը ինչուան հի-
մայ կըսուսար որ դուք գառնաք թո-
ղութիւն ուզէք ձեր սխալանաց ,
ու պատրաստ է ինքը սիրով ներելու
և ձեր հնազանդութիւնը վարձատրե-

լու » : Պնաց մարդը քաղաքավարու
 թեամբ ու անուշութեամբ հետերնին
 խօսեցաւ , ու տալու պարզեաներուն
 մէկ քանին ալ զուրցեց : Թաղուհին
 հանդարտ ու ազնուական կերպով ե-
 կողին պատասխան տուաւ . « Բէ
 թագաւորին , թէ Արանեակը , (աս է
 իմ սուրբ մկրտութեան անունս) , ամ-
 մէն կերպով հաւատարիմ է երկանը ,
 ու հնազանդ է անոր հրամաններուն ,
 ու միշտ ախտի ըլլայ . բայց պարտը-
 կան է աւելի հաւատարիմ ու հնա-
 զանդ ըլլալու թագաւորներուն թա-
 գաւորին որ է իր Աստուածը : Շատ
 շնորհակալ է իր տալու մեծամեծ պար-
 զեաներուն , ու աղէկ կըճանչնայ եր-
 կանը զթած սիրտը , բայց շատ աւե-
 լի վեր կըգնէ Աստուծոյ շնորհքն ու
 բարեկամութիւնը : Ինքը զինքը երա-
 նելի կըսեսպէ , և ուրախ է Քրիստոս
 ճանչնալուն վրայ , և գիշեր ցորեկ ան-
 դադար կաղաչէ կրպաղատի Աստու-
 ծոյ՝ որ իր երկանն ալ շնորհք տայ ,
 աս նոր հաւատքիս քաղցրութիւնը

Ճանչնալու » : Մարիամն ալ նոյնպիսի բաներ խօսեցաւ թաղաւորին խըրկած մարդուն հետ :

Ո՞վ կըրնայ պատմել թաղաւորին զարմանքը, երբոր իմացաւ, թէ իր կիներ մկրտուեր է : Մէկէն սիրտը վկայեց, թէ աս Մարիամին բանն է. երդւընցաւ որ անկէ վրէժն առնէ, իր կնիկը զլխէ հանելուն համար : Բայց բոլորովին յոյսը չի կտրեց. միտքը դրաւ թէ սպառնալիքներով կըխոնարհեցընէ զիրենք : Անոր համար նորէն մարդ խրկեց իմացընելու իրենց, թէ թաղաւորը զձեզ կուզէ տանջել ու չարչարել, ինչուան պէտքը լլայնէ սպաննել ալ : Արկուքն ալ մէկ բերան պատասխան տուին՝ թէ մեր ուղածն ալ ան է :

Թաղաւորը բարկութենէն կատղեցաւ. որչափ որ քրիստոնեայ կար պալատին մէջ, անոնց ետեւէն ինկաւ որ դարձընէ, բայց ամմէնէն ալ նոյն պատասխանը լսեց. վասն զի Արանեակին ու Մարիամին աղօթքին ու բա-

րի օրինակին նայելով, սիրտ առին ու խօսքերնուն վրայ հաստատ կեցան :

Ան ատենը թագաւորին բարկու թեանը չափը լեցուեցաւ . մանաւանդ երբոր իմացաւ թէ իր թագուհին է եղեր առջի քրիստոնէ ըլլալ ուզողը :

Հրաման խրկեց Արանեակին որ հանէ ձգէ ունեցած մեծութեան պատիւները : Թագուհին սիրով հնազանդեցաւ հրամանին . « Ինծի համար մեծ պատիւ է ըսաւ , աս անցաւոր զարդերս վրայէս հանելը . մի թէ Յիսուսի վրայէն չի հանեցին իր զգեստները չարչարանաց ատեն , ու անոնց տեղը պատըռտած լաթ մը չի հագուցին զինքը ծաղը ընելու համար , բայց ինքը նոյնպէս թագաւոր էր : Արնէկ ինծի , որ անոր կը նմանիմ . թող որ ես աս զգեստները կորսունցընելով ամենեւին բան մը չեմ կորսունցընէր . մի թէ ես մկրտութեան ատենս անմեղութեան զգեստը չի հագայ : Քրիստոնէին ճշմարիտ զարդը

աս է . իսկ մնացածը բոլոր ունայնու-
թիւն » :

Թագաւորը երբոր իմացաւ թէ իր
կինը սիրով հրաժարեր է ունեցած
պատիւներէն , ապսպըրեց որ անկէց
ետքը ամենեւին թաղուհւոյ անուն չի
տան իրեն , հապա ծաղը ընելու հա-
մար Արանեակ ըսեն : Մարիամն ալ
իր ակնուականութեան պատուէն զըր-
կեց , ու իրեն ցեղին նախատինքը կը-
կանչէր իրեն :

Իսկ Արանեակն ու Մարիամը հան-
գարտ սրտով իրարու կըսէին , թէ
« Մենք անանկ անուններ ունինք
հիմայ՝ որ բոլոր աշխարհքիս պատուոյ
անուններէն վեր է : Մենք մկրտուե-
ցանք յանուն սուրբ Արթորդութեան ,
և կը համբերենք Յիսուսի սուրբ ա-
նուանը համար , որ յանձն առաւ ը-
սուիլ նաև որդի հիւսան , ու թագա-
ւոր հրէից , մարդիկ որչափ մեզ նա-
խատեն , Աստուծոյ առջև այնչափ
կը փառաւորուինք » :

Ինչուան ան օրը իրենք ալ թագա-

ւորին կերած կերակուրներէն կուտէին , բայց ետքը ան ալ վերջացուցին , ու սկսան քիչ բան տալ միտոյն ասրելու չափ : Թագաւորը զուրցընել տուաւ իրենց , թէ քրիստոնէ ըլլալով , պէտք է Վրիստոսի պէս աղքատ ապրիք , որ ամենեւին Թագաւորի սեղան չէ նստած : « Իրաւ է Թագաւորին ըսածը ըսաւ Արանեակը , ես ու Վարիամ զոհ ենք ձեր տուած կերակուրին , թէ որ Թագաւորը ուզէ նէ , թող մեր կերակրին մէջ լեղի ու քացախ ալ խառնէ , մենք ուտելէն չենք քաշուիր , որպէս զի աս բանիս մէջն ալ Վրիստոսի նմանած ըլլանք » :

Թագուհին ու Վարիամը տարին դրին թաց ու մութ սենեակ մը , ուսկից դուրս ելլալու հրաման չունէին : Պատուհանները զոցեցին որ պարտէզն ալ չի տեսնան , ու պահապաններ դրին դրան առջէն , որ չըլլայ թէ յանկարծ փախչին :

Անոնք կրճիծաղէին ըրած զգուշութիւններուն վրայ , « Ան ազատու-

Թիւնը որ քրիստոնեան ունի սրտին մէջ, կըսէր Մարիամ, իր բանտն ալ արքայութիւն կըփոխէ : Միայն մեր փափաքն ալ որ ունինք իրեն համար համբերելու, մեր ամօէն ցաւը կըմոռցնէ, ու անանկ ուրախութիւն կուտայ սրտերնուս որ բոլոր աշխարհք պտըտելու ըլլայինք չէինք կրնար դըտնալ » :

Ասանկ աս սուրբ անձինքը ամօէն բանէն իրենք զիրենք մխիթարելու պատճառ մը կըզտնային : Միայն մէկ բան մը կար որ զիրենք շատ կըվախցընէր, այսինքն էր չըլլայ թէ օր մը զիրենք մէկմէկէ զատեն, բայց դարձեալ Աստուծոյ սիրոյն համար ասոր ալ կըհամբերենք կըսէին. կըզարմանային ալ թէ ինչուան հիմա ինչպէս չեն մտածեր զիրենք մէկմէկէ բաժնելու : « Թէ որ ուզեն ալ զմեզ հանել ասկէ տանել մէյմէկ զատ զատ մութ ու հոտած տեղ դնել, մեր սիրտը մէկմէկէ չեն կըրնար բաժնել, կըսէր Թագուհին : Աս սուրբ սէ-

ըր մեր հաւատքին հետ կապուած է, ու չի նմանիր ան սիրոյն՝ որ աշխարհքիս մարդիկը իրենց շահուն ու օգտին համար մէկմէկու կըցուցընեն . մեր ունեցած սէրը Աստուծոյ պարգևն է » :

Ատեն ատեն փափաքնին կըշարժէր նաև մէկմէկէ բաժնուելու, որ աւելի վարձք վաստըկին . « Երբոր Աստուած մեզի հետ է, ի՞նչ կըպակսի մեզի, կըսէին իրարու . Յիսուս մինակ չէր, երբոր զինքը մէկ դատաստանէն մէկալը կըտանէին : Իր սիրելի աշակերտները զինքը չի թողուցին չի փախան . իր բարեկամներէն ո՞րը կեցաւ քովը որ չարչարանաց ատենը զինքը մխիթարէր : Ինչո՞ւ ուրեմն մենք պիտի ցաւինք մէկմէկէ բաժնուելնուս համար : Ամէն բանի պատրաստ ըլլանք, որ ատեն գալու ըլլայնէ, չի խռովինք : Մեծամեծ նեղութիւններ քաշենք որ վարձքերնիս ալ մեծ ըլլայ : Ան ատեն ճշմարիտ բարեկամ կըլլանք Աստուծոյ, երբոր

բոլոր աշխարհք մեզ երեսէ թողու .
անոր մեր հետ ըլլալը միայն բաւական
է մեզի » :

Իսկ թաղաւորը, իր սրտին բարկու-
թիւնը ձեռքէն եկածին չափ կը թա-
փէր խեղճերուն վրայ . շատ անգամ
մտքէն անցաւ որ մէկմէկէ հեռացընէ
ղիւրենք . բայց քրիստոնէական սիրոյն
ու բարեկամութեան յարդը չիղիտնա-
լուն՝ չէր կարծէր թէ ասիկայ մեծ
բան մը ըլլայ իրենց . անոր համար
թողուց որ մէկտեղ մնան :

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑՆԵՐՈՐԴ

Հրաշալի բժշկութիւն :

ԱՍՏՈՒԾՈՅ նախախնամութիւնը շատ զարմանալի բան է իր ընտրելոց վրայ , անով բաները անանկ դարձուց որ ան երկու անմեղներուն չարչարանքը դադրեցաւ : Արանեակին զաւկը ներուն մէկը անանկ հիւանդացաւ , որ քիչ մնաց պիտի մեռնէր : Թաղաւորը ուզեց որ թաղուհին ու Սարիամը հոգ տանին տղուն վրայ : Մոռցաւ իրենց դէմ ունեցած ատելութիւն , ու հրաման ալ տուաւ որ դան իրեն երևնան : Այլ որովհետեւ ինքը ստէպ կերթար տղան տեսնալու , չի կրցաւ բռնել ինքզինքը որ թաղուհւոյն հետ ամենեւին չի խօսէր , զարմացաւ ալ անոր անփոփոխ հաւատարմութեանը վրայ : Մայր մը ինչ պարտք որ ունի

իր զաւելին վրայ՝ ընելէն ետքը, էրկանն ալ սկէտք եղած պատիւն ու պատկառանքը ընելէն չի պակսեցաւ: Այ երբէք բերնէն էրկանը սիրտը ծակելու խօսք մը ելաւ: Թագաւորը տեսնելով թագուհւոյն առաքինութիւնը՝ խելքը պլուխը ժողովեց, ու մտմըտուքը առաւ. մէկ կողմանէ ալ, իր մէկ հատիկ տղան կորսունցընելու վախը առնանկ տակն ու վրայ ըրաւ սիրտը, որ անմխիթար տրտմութեան մէջը ընկըղմեցաւ:

Թագուհին ալ աւելի հոգ տարաւ զինքը մխիթարելու, ու այնչափ քաջալերելու անուշ խօսքեր զուրցեց՝ որ թագաւորին բարկութեան կրակը բոլորովին մարեցաւ:

Քաղքին երեւելի բժիշկները կանչուեցան, խորհուրդ ըրին թագաւորին առջևը, զանազան դեղեր որոշեցին, և ոչ մէկը օգուտ ըրաւ, և տղան մեռնելու վրայ էր: Շատ չանցաւ բժիշկները ձեռքերնին քաշեցին, ըսին թէ քանի մը ժամէն ետքը

տղան կըմեռնի , ու ելան դացին :

Թագաւորը որ ամենեին մեռել տեսած չունէր , փակուեցաւ իր պալատը ու սկսաւ լալ ու ողբալ . տղուն քով Նրանեակէն ու Մարիամէն ուրիշ մարդ չեկար : Նրկուքն ալ տղուն հոգւոյն փրկութիւնը կուզէին : « Սիրելի Մարիամ , դարձաւ ըսաւ Թագուհին իր բարեկամին , դուն որ զիս արժանի ըրիր մկրտութեան սուրբ խորհրդոյն , խեղճ անմեղ տղան պիտի մեռնի , ասիկայ ալ շուտ մը մկրտէ , արքայութեան որդի ընենք , ասանկով Մատուծոյ առջեւ բարեխօս մըն ալ աւելի կունենանք » :

Մարիամ ծունկ չոքեցաւ , քիչ մը մտածեց , յանձնեց մկրտուելու տղան Մատուծոյ . ետքը ելաւ առաւ ջուրը մկրտեց , ու տղան մէկէն 'ի մէկ առողջացաւ : Նրեսը դոյն եկաւ , աչունները բացաւ , սկսաւ ծիծաղիլ ու խնտալ : Մս Մատուծոյ հրաշքին վրայ զարմացած , մէկէն երկուքն ալ գետին ինկան , Նրանեակը տղան գիրկը

առած , աչքերը արցունքով լեցուն ,
փառք տուաւ , շնորհակալ եղաւ Աս-
տուծոյ , ասանկ անկարծելի ողորմու-
թեանը վրայ : Չէին դիտեր թէ ինչ-
պէս հասկըցնեն իրարու , իրենց զար-
մանքն և ուրախութիւնը : « Եոյն ասեն
տղուն լեզուն ալ բացուեցաւ , սկսաւ
հայրիկ , մայրիկ կանչել :

Թագուհին անպատմելի ուրախու-
թեամբ լեցուած՝ Վարիամին ըսաւ ,
« Պէտք է մէկէն երթանք իմացընենք
թագաւորին՝ Աստուծոյ մեղի ըրած
բարիքը » : Այնչափ սաստիկ էր թա-
գուհւոյն ուրախութիւնն որ տղուն
սովորական զգեստը հագցընելու ալ
մոռցաւ , ու շուտ մը մկրտութեան
ճերմակ զգեստովը առաւ տարաւ թա-
գաւորին :

Անիկայ տղուն կայտառութիւնը ,
զուարթութիւնը , առողջութիւնը տեսա-
ծին պէս հասկըցաւ որ ընտացեր է ,
ափշեցաւ մնաց , ու վրան նայելէն չէր
կըշտանար , երբոր երկընցուց ձեռվը
ներք տղան մօրը գիրկէն առնելու

Համար , ան ատեն թագուհին ինքզին-
քրուրախութենէն մոռցածի պէս՝ դար-
ձաւ ըսաւ թագաւորին ,

« Քրիստոնէից մկրտութիւնն է որ
աս քու սիրելի զաւակդ ընդնացուց ,
աս մեր Մարիամին բարեգործութիւնն
է՝ որ իմ աղաչանքովս մկրտեց զինքը :
Քրիստոսի ամենակարող զօրութիւնը
խալըսեց աս տղան մահուան դռնէն ,
որ իր հօրը մէկ հատիկ ուրախութիւնն
է . տես ուրեմն ո՞վ թագաւոր , թէ
ինչպէս կըրնամ ես թողուլ ասանկ
սուրբ հաւատք մը » :

Թագաւորին երեսին գոյնը նետեց ,
ու չէր զիտեր թէ ինչ զուրցէ : Տղան
շարունակ հայրիկ մայրիկ ըսելու
հետ էր . ու աս անմեղ տղուն զուր-
ցած խօսքերը , անանկ ազդեցին թա-
գաւորին սրտին , որ իբր թէ կուզէր
ըսել , թէ հայրս մայրս պէտք է հաշ-
տուին մէկմէկու հետ , մայրս իրաւունք
ունի ասանկ սք ու գեղեցիկ կրօնքի մը
հաւատալու . աս հրաշքը քրիստոնէից
հաւատքին իրաւ ըլլալուն նշանն է :

Ասոնք տեսնելով ալ չի դիմացաւ
Թադաւորին սիրտը, սկսաւ լալ. ոտք
ելաւ հաշտուեցաւ Թադուհայն հետ.
նոյն ատենը մէկէն հանեց տուաւ ի-
րեն առջի պատիւները. խոստացաւ որ
իրենց ալ չի դպչի. Թող տայ որ հա-
մարձակ պաշտեն քրիստոնէից Աս-
տուածը. 'Նոյնպէս Մարիամին ալ
դարձուց իրեն պատիւները. ու հրա-
ման տուաւ՝ որ ուղածին չափ քրիս-
տոնէութիւնը քարոզէ. ուրիշ քրիս-
տոնեայ պալատականներն ալ ազատ
ըլլան. մէկը իրենց չի դպչի:

Նրբոր քաղքին մէջ աս հրաշքին
ձայնը ու Թադաւորին իր կնկանը
հետ հաշտուիլը տարածուեցաւ, սկը-
սան ըսել ամմէնքը՝ Թէ ինչ մեծ Աս-
տուած է քրիստոնէից Աստուածը,
որ մեր աստուածներուն չի կրցած
բանը ինքն կրնէ » : Ամմէնէն աւել-
լի ուրախացան քրիստոնեաները, ու
աւելի սիրտ առին իրենց սուրբ հա-
ւատքին վրայ ամուր կենալու:

ԳԼՈՒԽ ՏԵՄԵՆԵՐՈՐԳ

Հաւատք ու բարեգործութիւն :

ԼՆՊԱՏՄԵԼԻ էր անկէց ետքը
Թաղուհւոյն ու Մարիամին ուրախու
Թիւնը, ինչու որ աս Լստուծմէ առած
Հնորհքնին՝ չէ թէ միայն իրենց հա
մար էր, հապա նաև ուրիշ քրիստո
նեաներուն, որ համարձակ կրնային
պահել Լստուծոյ պատուիրանքները :
Ուստի յորդորուեցան օր օրուան վրայ
աւելի աղէկ ու կատարեալ քրիստո
նէ ըլլալու, և առաքինութեան ճամ
բուն մէջ առաջ երթալու :

Մարիամ ուղածին չափ կրնար
քարոզչին քովն երթալ, ու գրեթէ
քովէն չէր բաժնուէր : Պալատը
դռնալուն պէս ալ բոլոր լսածնե
րը Թաղուհւոյն մէկիկ մէկիկ կը պաա
մէր : Հատ անգամ երկուքնին զլուխ

դըլխու տուած՝ կընտտէին աղօթք
կընէին :

Ամէն բանէն աւելի Յիսուսի չար-
չարանքը ու մահը քանի որ կըմտա-
ծէին , սրտերնին ուժ ու սնունդ կառ-
նէր :

Աստուածածնայ և սուրբերուն ալ
ըրած ջերմեռանդութիւննին շատ ըս-
քանչելի բաներ էին :

Արանեակը քարոզչին խորհրդովը
սկսաւ արտաքին ապաշխարութիւն-
ներ ալ ընել . միտքը դրած էր խաչ-
ելեալ Յիսուսին սիրոյն համար ա-
նանկ բաներ քաշելը իրեն պարտքն
է . իրեն մնար նէ ալ աւելի մեծ խըս-
տութիւններ կընէր , բայց քարոզիչը
կըչափաւորէր անոր եռանդը :

Թաղաւորը տեսնալով իր թաղուհ-
ւոյն առաքինութիւնները ու տղոց վրայ
ցըցուցած խնամքը՝ կուրախանար : Իսկ
թաղուհին դրսի կըթութեան կողմա-
նէ տղոց ամէն բանին վրայ բոլոր
սրտանց աչք ունենալէն զատ՝ մասնա-
ւոր կերպով կըջանար իրենց սիրտը

կրթել, միտքը լուսաւորել, կիրքերնին սանձել, առաքինութեան համը առնել տալ։ Հաստ անդամ ալ Քրիստոսի վրայ կըխօսէր իրենց, ու աղօթք և քրիստոնէական վարդապետութիւն կըսորվեցընէր. մէկ խօսքով անանկ ըրաւ որ պղտիկուց վարժեցան բարեպաշտութեան։

Առաքինի Մարիամն ալ թագուհւոյն կօզնէր ամմէն բանի մէջ, ու տըղաքը կըկրթէր։ Բայց թագուհին իր տղոցը պէս կըհոգար նաև բոլոր իր հպատակները, մանաւանդ անոնք որ քրիստոնեայ եղեր էին։ Իր մէկ հատիկ զբօսանքն էր որբերուն ու որբեւարիներուն այցելութիւն ընել, մխիթարել, օգնել, կարօտութիւննին հոգալ։ Անոնց տղոցը հագուստներ ալ կըշինէր, ու մէկուն մէկալին կըբաժնէր, ու կըխրատէր, որ օրերնին առանց մեղաց անցընեն։

Հաստ երևելի հարուստ խաթուններ իրեն բարեգործութեանը հետեւցան, անանկ որ քիչ ատենի մէջ,

քաղքին փողոցներուն մէջ մուրացկան
չիմնաց :

Իսկ սուրբ քարոզիչը թէպէտ կու
րախանար, բայց ամենեւին չէր հպար
տանար՝ որ Աստուած իր ձեռքովը ա
սանկ բարիք ըրաւ ան երկրին : Հատ
անդամ կըյորգորէր զԱրիամն որ հո
գևոր ընթերցմունք ընելը ամենեւին
ձեռքէ չի ձգէ, բայց Ճափոնի լեզուով
զիրք չի գտնուելուն, քարոզչին աս
փափաքը չէր կրնար կատարուիլ : Աս
բանիս վրայ խօսեցաւ Արիամ թա
ղուհւոյն հետ, անիկայ ալ իր էրկա
նը հաւանութեամբը ետէէ եղաւ սոր
վեցաւ Նատին ուժորթուգէզի լեզուն,
որ ետքը հաւատոյ էն հարկաւոր դըր
քերը թարգմանէ : Աս բանս որչափ
որ դժուար էր նէ՝ Յիսուսի հաւատքը
տարածելու սէրը մոռցընել տուաւ
ան դժուարութիւնը, թաղուհին ալ
մեծ քաջութեամբ ետէէ եղաւ :

Քարոզիչը փորթուգալէն հետը
բերած զրքերը անոր տուաւ : Սուրբ
զրքէն ետքը թաղուհին կըսիրէր կար

դալ թոյմա Գեմբացին : Քանիմը
 թուղթ կարգալէն ետքը , շատ անդամ
 կըդառնար կըսէր . « Աս դրքիս մէջ
 ամմէն մարդ իրեն պէտք եղած խը-
 րատները կըդանէ . ա՛հ , ի՛նչ հանգըս-
 տութիւն է որ կուտայ մարդուս սըր-
 տին , ի՛նչ ուրախութիւն կիմանայ մարդ
 իր հոգւոյն մէջ , ի՛նչ սիրուն առաքի-
 նութիւննէր կըսորվեցընէ մարդուս ,
 ի՛նչ վարպետ կերպով մարդուս սիրտը
 աշխարհէս կըհեռացընէ ու կառնէ
 ինչուան առ Աստուած կըհանէ : Աս
 դիքքը զարմանալի կերպով կըմխիթա-
 րէ , կըյափշտակէ , ու Աստուծոյ սէրը
 կըբորբոքէ մարդուս սրտին մէջ : Քրիս-
 տոնէն ասոր խօսքերուն կըզմայլի ,
 բայց հեթանոսն ալ առանց օղուտ մը
 քաղելու չի կարդար » :

Ի՛նչ մեծ ուրախութեամբ կըկար-
 դար թագուհին ուրիշ դրքերն ալ
 որ Քրիստոսի չարչարանաց վրայ կը-
 խօսէին : ()րմը քանի մը բանի վրայ
 մտածելու ատեն , դարձաւ ըսաւ Մա-
 ռիամին . « Աս դրքերը մեծ մխիթա-

լանք են իմ'սրտիս . կարծես թէ կար-
գալու ատենս ես ալ Վրիստոսի քա-
շած չարչարանքները կը քաշեմ . բայց
ետքը մէկէն 'ի մէկ , անուշ զուար-
թութիւն մը կուգայ վրաս ու սիրաս
կը բացուի » :

Ար սուրբ գրոց անունը՝ Աեղարան
Հոգւոյ դրեր էր . վասն զի անոր մէջ իր
Հոգւոյն ամմէն պէտք եղած դեղը կը
գլանէր : Թէ որ տեղ մը խօսք մը չի-
հասկընար՝ մէկէն կը հարցընէր քարոզ-
չին : Խել մը խօսքեր ալ բերնուց սոր-
վեցաւ՝ իր օգտին և ուրիշին օգտին
համար :

Ալ չեմ կըրնար պատմել թէ Արա-
նեակը որչափ փոյթ ու ջանք ըրաւ
Թանկոյին մէջ քրիստոնէութիւնը
տարածելու : Տասերկու տարի միա-
կերպ բոլոր Հոգւով աշխատեցաւ ճշ-
մարտութիւնը սորվեցընելու : Վանի
անգամ , քանի քանի մարդիկ որ մա-
հապարտ էին , իր զթութեամբն ու
միջնորդութեամբը թագաւորին բար-
կութենէն ազատեց : Եւ մեծութիւնը

ուրիշներուն բարիք ընելու գործածեց, ու անանկ խելքով, ու անուշու, թեամբ վարուեցաւ ամմէնուն հետ, որ թշնամի չունենալէն զատ, անթիւ մարդիկ ալ իրեն բարի օրինակին հետեւեցան: Աստուծոյ տուած շնորհքը միշտ աղէկի բանեցընելով, ամմէն բանէ իրեն առաքինութիւն շահելու վարձք վաստըկելու կաշխատէր: (Զոր իր կեանքը մեծութեան ու փափկութեան մէջ անցուց, բայց սրտով իրեն պէս աղքատ ու խոնարհ չի կար:

ԳԼՈՒԽ ՄԵՏԵՍԵՆԵՐՈՐԴ

Մարտիրոսութիւն :

ԼԵՐԲՈՐ Թաղուհին ամմէն բան մոռցած՝ միայն իր հոգւոյն և ուրիշներուն փրկութեանը ետևէ կըլլար, մէյմըն ալ յանկարծ մեծ խռովութիւն մը ելաւ Ճափոնի մէջ : Թաղաւորը վախնալով որ չըլլայ թէ իր Թաղուհւոյն զխուն փորձանք մը դայ, (ինչու որ գիտէր թէ անոր քրիստոնեայ ըլլալուն համար մեծամեծներուն շատը իրմէ ալ պաղեր էին,) անոր համար խրկեց զինքը շուտ մը ()չաքա ըսուած բերդը. ինքն ալ առաւ իր զօրքը ու գնաց ապստամբները նուաճելու : Ամմէն փորձանքէ ազատ պահելու համար, ուղեց որ մինակ Թաղուհին ան բերդը երթայ առանց հետն առնելու տղաքն ու Սարիամը :

Արդարացողները թող մտածեն թա-
ղուհւոյն սրտին ցաւը որ ունեցաւ իր
սիրելի զաւկրներէն ու Արիամէն
բաժնուելու ատենը, ինչ ողբ, ինչ
լաց եղաւ երկու կողմէն նէ, ես չեմ
կրնար պատմել: Տղաքը խօսք տուին
իրեն, թէ ինչ որ իրենց սորվեցուցեր է՝
հաստատ պահեն, ու հաւատքներնուն
վրայ պէտք ըլլայ նէ՝ պատրաստ են
սիրով արիւննին թափելու: Թաղու-
հին ալ օրհնեց զիրենք, յանձնեց Աս-
տուծոյ ու Աստուածածնայ պաշտպա-
նութեանը, ու իր սրտին ցաւերը խա-
չելութեան առջևը զուրցելէն ետքը՝
տրտում տխուր բաժնուեցաւ անոնց-
մէ զնաց () չաքա բերդը:

Հազիւ թէ ոտքը բերդէն ներս
դրաւ, ապստամբները շատ յաղթու-
թիւններ ըրած՝ եկան պաշարեցին թա-
ղուհւոյն կեցած բերդը: Բերդապա-
հը որ թաղաւորին հաւատարիմ պաշ-
տօնեաներէն մէկն էր, շատ ջանք
ըրաւ թշնամեաց յաղթելու, բայց
դժբաղդութեամբ թշնամիները իր հը-

նաւրքները պարապ հանելէն ետքը՝ բեր-
դին ալ տիրեցին: Արբոր բոլոր քաղա-
քին մէջ վախը տիրեց, թշնամիներուն
ըրած յաղթութեան՝ ուրախութեան
ձայները թագուհին ալ սկսաւ լսել,
մէյմն ալ յանկարծ ներս մտաւ բեր-
դապահը երեսին գոյնը նետած ու
տրտմած: Ա՛յ թագուհի, բաներնիս
գէշ է ըսաւ, թշնամիները բերդիս
տիրեցին ու բազմութեամբ պալատէն
ներս կը վազեն, զքեզ Աստուծոյ զոհ
կուզեն ընել: Աս ձեռքէս եկածը ըրի
զքեզ խալսելու համար, բայց ի՞նչ
շահ, որ ամմէն ջանքս պարապ ելաւ:
Թագաւորը գիտէ եղեր աս բանս
որ հեռացուց զքեզ պալատէն, որ չի
տեսնաս ան զարհուրելի հանդէսը՝ ու
րով թշնամիք քու տղաքդ իրենց հա-
ւատքէն չի դառնալուն համար կտոր
կտոր ըրին, աս է եղեր զքեզ աս բեր-
դը խրկելուն պատճառը, ինքն աս ալ
ապսպրեց ինծի որ... Աս տեղս խեղճ
մարդուն լեզուն վախէն ու սրտին
ցաւէն կապուեցաւ, և չի կրօցաւ իր
խօսքը առաջ տանիլ:

Թագուհին անուշութեամբ թեէն
բռնեց վեր վերցուց, ու առանց այ-
լայլելու, հրամայեց որ խօսքը առաջ
տանի լմնցնէ:

« Արովհետեւ հրամանքդ ասանկ
կուզես ուլ թագուհի, կըհնազան-
դիմքեզի, ըսաւ: Թագաւորը ապրս-
պրրեց ինծի որ իր թշնամիներուն դա-
ղանական կատաղութենէն զքեզ խա-
լըսեմ: Ինքը աղէկ կըճանչնայ զքեզ,
և զիտէ իր վրայ ունեցած սէրդ.
բայց վախնալով որ չըլլայ թէ յան-
կարծ բարբարոսները քու հաւատքիդ
վրայ հաստատ կենալուդ համար մնաս
մ'ընեն քեզի՝ ապսպրեց որ ես . . . —
Հասկըցայ ըսաւ թագուհին, կուզես ը-
սել թէ իմ էրիկս կուզէ որ մեռնիմ՝
քան թէ անգութ բարբարոսներուն
ձեռքը ինձամ. իմ ուղածս ալ ան է: Վա-
հր զիս չի կրնար վախցընել, քանի մը
տարի առաջ եմ մեռեր՝ քանի մը տարի
ետքը, հոգս չէ: Ես պատրաստ եմ
ամմէն բան քաշելու, ու շնորհակալ
կըլլամ էրկանս՝ որ ինծի սխառճառ

կըլլայ Քրիստոսի համար մեռնելու :
 Ահ երանի՛ ինծի : Արուն մտքէն ան-
 ցեր էր որ Աստուած զիս աս շնորհքիս
 ալ արժանի ընէ , որ իրեն սորվեցու-
 ցած սուրբ հաւատքին համար մեռ-
 նիմ . աշխարհքիս վրայ ասկէ մեծ ու-
 րախութիւն մարդ կըրնայ՝ ունենալ :
 Ո՛վ երկնաւոր փեսայ և տէր իմ Յս ,
 եկու առ ընդունէ իմ հոգիս որ ահա
 քեզի պատրաստ զոհ կեցեր է : Քեզի
 համար մեռնիլը իմ սրտիս մէկ հատիկ
 ուրախութիւնն է . զքեզ յաւիտեանս
 յաւիտենից զալ ժառանգելը իմ մէկ
 հատիկ երջանկութիւնս է : Բոլոր սրբ-
 տովս թողութիւն կուտամ էրկանս՝ և
 անոնց որ ուզեր են ինծի փեսս մը հաս-
 ցընել : Ապղաչեմ քեզի , որ դուն ալ
 ինծի ներես : Տուր քու սուրբ շնորհքդ
 իմ թագաւորիս ալ՝ որ զքեզ ճանչնայ ,
 ու քեզի մինակ երկրպագութիւն ընէ :
 Օյնէ անոնց որ քրիստոնէ եղան ,
 պահէ ամէն փորձանքէ բարեպաշտ
 Մարիամը , որ մօր պէս հոգ տանի
 իմ զաւկըններուս վրայ , ու հաստատ

մնան քրիստոնէութեան մէջ :

Բարեպաշտ Թադուհին քիչ մը ատեն լուռ կեցաւ, ու արցունքները անձրևի պէս հրեշտակային երեսէն վար կը վազէին . ետքը ձեռքը երկնցուց ու ըսաւ բերդապահ իշխանին . « Դուն որ քու մարմնաւոր Թադաւորիդ համար այսչափ աշխատեցար , մեղք չէ քեզի որ կռապաշտութեան մէջ մեռնիս : Ափսոս չէ քեզի պէս խելացի մարդուն որ չի ճանչնաս քարէ փայտէ կուռքերուն ստութիւնը : Հիմայ դուն ալ 'ի հարկէ պիտի մեռնիս ան արիւն կզակ բարբարոսներուն ձեռքէն : Ես քու փրկութիւնդ կուզեմ . եկուր զքեզ մկրտեմ , հաւատա՛ Քրիստոսի մեր փրկչին , այսչափս հիմակու հիմայ ճանչնալդ բաւական է քեզի համար , մնացածը արքայութեան մէջ կիմանաս : Փափաքէ սիրելի , մկրտութեան փափաքէ , զղջա մեղքերուդ վրայ , խոնարհէ ճշմարիտ Աստուծոյ առջևը , և ահա կը փրկուիս , ու քեզի հետ մէյտեղ կերթանք կըզտնենք մեր Աստուածը :

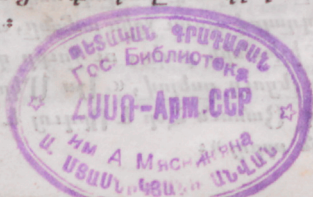
Բերդապահ չը լուսաւորուեցաւ Աստուծոյ ան շնորհքովը որ Սողոսը Պօղոս առաքեալ ըրաւ . ծունկ չոքեցաւ, վերցուց ձեռքերը դէպ 'ի երկինք՝ Թողու թիխնդրեց իր մեղքերուն, ու բոլոր սրտանց ուղեց մկրտուիլ . ան միջոցին Թադուհին ներս մտաւ որ ջուր բերէ . դարձաւ Թադուհին իր նաժիշտ ներուն հետ ձեռքը աման մը առած, ու երեսը բոլորովին լուսաւորուած էր պանչելի լուսով մը : « Աշան ըրաւ աղախիններուն որ ծունկ չոքին . ինքն ալ ինկաւ խաչելութեան առջևը ու սկսաւ դողդղալով ըսել, « Եւսիւք ինքեքերս՝ ահա հասաւ ատենը, հաւատքի համար մարտիրոսս ըլլանք : Յիսուսի հաւատքին թշնամիները դուռը ձեռք առեր են, կնառաւոր զայլերը պիտի մտնեն անմեղ գառանց մէջ . թէ որ մահուն վախը զմեզ կըխրտեցընէ նէ, յաւիտենական երջանկութիւնը պէտք է քաջալերէ զմեզ : Յիսուս երկինքէն կեցեր կընայի մեր մարտիրոսութեանը վրայ . ինչպէս ատենով սրբոյն Ստեփաննոսի .

անոր պէս հիմա ալ զմեզ կը քաջալերէ,
անմահութեան պսակը ձեռքը բը-
նած : Ա՛հ, սիրտ առնենք ուրեմն,
հաւատքնիս զօրացընենք, մեր սէրը
բորբոքենք : Դուք սիրելի քոյրերս,
դուք բախտաւոր գտուեցաք որ սուրբ
մկրտութեան խորհրդին արժանի ե-
ղած էք. բայց ահա մեր եղբայրներէն
մէկը որ ինչուան աս օրս տղիտութե-
խաւարին մէջ մոլորած կը քալէր, ինքն
ալ կուզէ դառնալ հաւատալ Քրիս-
տոսի. հիմա ես կը մկրտեմ զինքը, ա-
ղօթք ըրէք ինծի հետ :

Ատքը ջերմեռանդ կերպով մը նայե-
ցաւ դէպ ՚ի երկինք, « Ով Յիսուս,
ըսաւ լալով, ընդունէ զմեզ մէյմէկ
հաճոյական զոհի տեղ, որ քու սիրոյդ
համար կը մեռնինք՝ քեզի կընուիրենք
մեր կեանքը. հաճոյ ըլլայ քեզի մեր
մահը » : Ասոնք ըսելով ոտք ելաւ,
դողդղալով առաւ ջրին ամանը, մօտե-
ցաւ իշխանին քովը, ու ջուրը գլխէն
վար լեցուց ըսելով, « Աս Մկրտեմ
պքեզ Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հո-
գւոյն սրբոյ » :

Ան միջոցին սոսկալի աղաղակ մը
բրդաւ պալատին մէջ, մէկէն 'ի մէկ
անոնց կեցած տեղին դուռը բռնու-
թեամբ մը բացուեցաւ. բարբարոս-
ները ջահերով զէնքերով ներս թա-
փեցան, ու մէկ բերան կրկանչիւ-
տէին « Թագուհին կուզենք, թա-
գուհին »: Ան ատենը թագուհին ազ-
նուական կերպով մը դիմացնին ե-
լաւ. « Ահա հոս եմ, ըսաւ, զիս կու-
զէք, ահա կեցեր եմ զարկէք, աստուած
ձեզի թողութիւն տայ », ու սուրբ
զլուխը գլորեցաւ ինկաւ անգութ
կռապաշտներուն ոտքին տակ: Անով
դազանները կատաղի յաղթութիւն
մը ըրածիպէս ուրախութեամբ տե-
ղերնին դարձան:

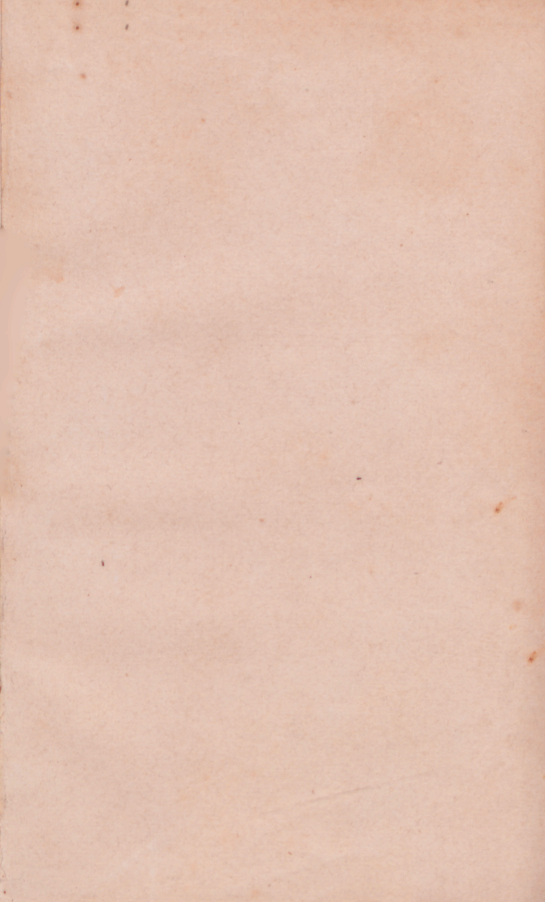
Արքայութեան սուրբերուն թիւը
աւելցաւ, աշխարհս ալ ասանկով
զրկուեցաւ քանի մը առաքինի սուր-
բերէ:

Յ Ա Ն Կ Գ Լ Խ Ո Յ

ԳԼ. Ա.	Թագուհին ու իր պալատը .	5
ԳԼ. Բ.	Փառաւոր դարձ	13
ԳԼ. Գ.	Ճշմարիտ բարեկամ	20
ԳԼ. Դ.	Մարիամ իշխանուհւոյն մկրտուիլը	26
ԳԼ. Ե.	Թագուհւոյն քրիստոնէ ըլ- լալը	31
ԳԼ. Զ.	Վեհանձնական դիտաւորու- թիւն	37
ԳԼ. Է.	Թագաւորին հասնիլը	42
ԳԼ. Ը.	Երկու բանտարկեալները .	47
ԳԼ. Թ.	Հրաշալի բժշկութիւն	57
ԳԼ. Ժ.	Հաւատք բարեգործութիւն	63
ԳԼ. ԺԱ.	Մարտիրոսութիւն	70

mez.

30 n

101

1859/10.

1859/10.

4m 24 1/2

Ans

